

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Skolen for Livet og Akademiet i Soer borgerlig betragtet

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Aarhus Universitet, Kulturvidenskab, s. 29. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1838_593-txt-shoot-idm1038.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Men er nu en Dansk Høiskole, saa kongelig, saa fri og folkelig, som mueligt, nødvendig til Embedsmændenes Dannelselse, mon den da skulde være det mindre for den store Deel af Folket, der ikke vil eller kan dog umuelig blive Embedsmænd, men maae ernære baade sig selv og dem? At denne Folkets Rod og Stamme, *Fæstere* og *Selveiere*, baade store og smaa, *Handværkere* af alle Slags, *Sømænd* og *Handelsmænd*, ei trænge til anden Oplysning og Dannelselse end den, de faae bag *Ploven*, i *Værkstedet*, til *Tops* og i *Kramboden*, det maae *Bar 30 barer* og *Tyranner* tænke, men det var aldrig, enten hos *Konger* eller *Folk*, den *Nordiske* Tankegang, og kunde aldrig blive det, fordi det gjælder her, trods nogensteds, at vi er alle af "eet Blod", saa de samme Anlæg til Dannelselse findes i Hytter som i Høielofte. Denne *Natur-Lighed*, som nu kun findes ret i de *Nordiske* Riger, hvor ingen Fremmede trængde ind og gjorde de gamle Indbyggere til Slaver, kan vi ikke noksom skatte, da den er skicket til at give *Fædrenelands-Kiærligheden* anderledes Dybde og den folkelige Dannelselse anderledes Sandhed end ellers var muelig, og havde vor i det Hele sørgelige *Skole-Historie* end intet andet Lysparti, er det dog unægtelig et Saadant, at *Skolen* ligefra *Reformationen* og især siden 1660 frigjorde og saa at sige adlede Drengen fra den usleste Hytte, saa han kunde deeltage i den høieste Udvikling og stige til de høieste Værdigheder. Saaledes blev f. Ex. nylig *Husmands-Sønnen* fra *Fyen* ei blot vor største *Grammatiker*, men En af *Europas* største *Sproggrandskere*, og havde hans *Sproggrandskning* ikke *Liv* og *Aand* Nok til at overvinde alle *Grammatikens* og *Bogstavvæsenets* Fristelser, da var det aabenbar kun *Latin-Skolen*, der havde svækket ham; saa var der intet andet Folk under Solen værdigt til en *Høiskole* paa *Modersmaalet*, saa var dog det *Danske*, og kunde intet andet Folk vente sin *Regjering*s Omhu for *Almeen-Oplysning* og *Patriotisk Dannelselse*, saa 31 maatte dog det *Danske*, hvis faderlige *Konger* heri som i al *Folkelighed* længe var Mønstre, som *Europa* ønskede, alle *Konger* vilde efterligne. Kunde der imidlertid endnu være mindste Tvivl enten om det *Danske Folks* Værdighed til en *Dannelselse* efter sit *Hjerte*, eller om *Dannerkongens* Erkiendelse deraf eller landsfaderlige Omhu derfor, da hævdes den unægtelig om ikke glimrende saa dog glædelig ved den *fri Folke-Stemme*, Kong *Fredrik* den *Livsalige* fremkaldte i *Sællands* og *Jyllands* gamle *Hovedstæder*; thi at der hører en udbredt *Patriotisk Oplysning* til i vore Dage at gjøre *Folke-Stemmen* sikker og sømmelig, er soleklart, og at der da var ingen *Bøn*, *Majestæten* villigere laande Øre til end *Bønnen* om en *Folke* og *Borger-Skole* for *Livet*, det fulgde af sig selv. Det er nemlig *Forstandens Tid*, vi leve i, og det vil ingenlunde sige, at Folk nu fødes med al den *Forstand* de behøve, men at vi alle har en vældig *Drift* til at følge hver sit eget *Hoved*, saa *Misforstand* har aldrig gjort saamegen *Fortræd*, som den gjør nu og vil gjøre herefter, hvor Man ei i *Tide* sørger hensigtsmæssig for en *Almeen-Oplysning* især om *borgerlige Ting*, der kan samle de fleste gode *Hoveder* under een *Hat*, under *Guld-Hatten* nemlig paa *Folke-Hovedet*, som er den *landsfaderlige Krone*. En saadan *Oplysning* vil imidlertid ogsaa, kun meer eller mindre, lyk 32 kes overalt i *Christenheden*, hvor Man med *Flid* vil opelske den, og, jeg er vis paa, ingensteds lykkes bedre end i vort *Norden*, neppe nogensteds saa fuldstændig som i *Danmark*, der *forholdsviis*, aldrig forstyrredes af stærke *Lidenskaber*, men har sine farlige *Arvefiender* i den *Døsighed* og *Letroenhed*, der kun, naar *Oplysningen* forsømmes eller forfeiles, vil give *Fienden* vundet. Forsømt er nu *Oplysningen*, *forholdsviis*, aldrig i *Danmark*, men den er hidtil aabenbar *forfeilet*, i det den løb ud paa at skaffe Alle *Tydske Forstand* paa *Himlen* og *Logiken*, og *Embedsmændene* tillige *Romersk Forstand* paa hele *Verden*, men Ingen sund *Forstand* paa hvad der ligger os Alle *nærmest*: paa vor egen *Natur*, *Fædrenelandets* *Vilkaar* og *fælles Bedste*, hvad dog ikke blot er det i borgerlig Henseende "ene *Fornødne*", men nok ogsaa det *Eneste*, *Dannemænd* i *Almindelighed* har *Hoved* til at forstaae. Det er derfor intet *Under*, men en ligesaa nødvendig som sørgelig *Følge* af *Feiltagelsen*, at de fleste Folk i *Danmark* føle og bekiende, de har slet ingen *Forstand* paa *jordiske*, *virkelige* og *borgerlige Ting*, udenfor deres egenlige *Stilling*, *Syssel* og *Næ ringsvei*, og at næsten al den *saakaldte Forstand* paa *naturlige* og *borgerlige Ting* i det *Hele*, i det *Mindste anvendt* paa *Danmark*, er *Misforstand*. Det maa nemlig, efter *Gangen* vi har gaaet, i *Regelen*, enten være den 33 *Romerske* eller den *Tydske* *Tankegang* om *Menneske-Naturen*, de *borgerlige Forhold* og det *almindelige Bedste*, Man har stræbt at tilegne sig, hvad sædvanlig lykkes *Dannemænd* kun meget maadeligt, og naar det lykkes allerbedst, maa føde den *farligste Misforstand*; thi havde end den *Romerske* og *Tydske* *Tankegang* i deres *Hjemstavn* skabt ligesaamegen *Enighed* og *Borgerlig Lyksalighed*, som *Historien lærer*, de skabde det *Modsatte*, saa vilde de dog hos saa *utydske* og *uromerske* et Folk som det *Danske*, gjøre idel *Fortræd*. Kun lidt er imidlertid den *Ulykke*, en saa vildfremmed *Tankegang* om *naturlige* og *borgerlige Ting* hidtil har gjort, mod hvad den vilde og maatte gjøre herefter, ved at *vildlede* eller *trodse* den *fri Folke-Stemme*, hvis ikke snart en levende, naturlig og patriotisk *Oplysning* hos de Fleste fordrev den fremmede *Tankegang* og gjorde den hos Resten afmægtig, altsaa i borgerlig Henseende uskadelig. Men en saadan *mild* og *velgiørende Oplysning* maa ogsaa i *Forstands-Tiden* med *Natur-Nødvendighed* udvikle sig i *Danmark*, saasnart *Leilighed* gives, thi al levende *Forstand* eller *Forstand* paa *Livet* er slet intet *Andet* end en *Følelse* hos os, der kommer for *Lyset* og bliver sig selv *klar*, og naar *Dannemænd* faae en *Forstand*, der svarer til den *Følelse*, det *mildeste*, *fre* 34 *deligste* og *troeste* Folk giennem *Aarhundreder* har lagt for *Dagen*, hvilken *Dødelig* skulde da ikke misunde *Dannerkongen* Hans *Lykke*, hvem skulde have *Lyst* til at leve og see gode *Dage*, og ei ønske sig en *Bolig* i *Danmark*! Hvor i al *Verden* skulde det vel saaledes enten snarere indsees eller gladere bifaldes, at et *Folks Lykke* ingenlunde, som hardtad alle de *Fremmede* mene, beroer paa at de er deres *egne Lovgivere*, men paa at *Loven* er "billig og kvemmelig" og at *Regjeringen* baade har *Ære* af at give og *Magt* til at overholde saadanne *Love*; hvor i al *Verden*, spørger jeg trostigt, skulde denne vigtige, i vore *Dage*, til *Folkenes* saavel som til *Fyrsternes* *Ulykke*, saa almindelig miskiendte *Sandhed* snarere indsees og hjerteligere bifaldes end der, hvor *Folket* i dybeste *Følelse* deraf høitidelig overdrog *Kongen uindskrænket Enevoldsmagt* til *landsfaderlig Brug*; og hvor, spørger jeg igien, skulde det være sikkrere, at *Enevolds-Kongen* vil sætte sin *Ære* i *landsfaderlig Brug* af sin *uindskrænkede Magt*, ved at læmpe alle *Love* og *Indretninger* efter *Folkets*

oplyste *Natur* og *fælles Bedste*, hvor sikkrere end i det samme Land, hvor *Folke-Naturen* er *Konge-Magtens Livs-Kilde*, og hvis *Enevolds-Konge*, efter tusinde Beviser paa landsfaderlig Omhu, kronede Værket ved *frivillig* at kaare *Folke-Stemmen* til sit *Raad!* Sandelig, i *Danmark*, hvor *Folke-* 35 *Øret* løftede sig til *Konge-Munden* og *Konge-Øret* bøiede sig til *Folke-Munden*, der er, paa *naturlig* patriotisk *Oplysning* nær, alle *jordiske* Betingelser for den høieste *Borgerlige Lyksalighed* tilstæde, saa her maa en saadan *Oplysning* nødvendig blive til *Ære* og *Glæde* baade for *Kongen* og *Folket*, naar ellers *Himlen* vil lægge sin *Velsignelse* dertil, og hvor, spørger jeg endelig, skulde Man, under *Bestræbelsen* for en mild og venlig *Oplysning* af den *Natur*, *Gud* selv har skabt, og de *Forhold*, *Hans Forsyn* ordnede, være sikkrere paa *Himlens Velsignelse*, end hvor den, som i *Danmark*, øiensynlig dalede, og afvendte tusinde *Farer*, formildede alle *Vanheld*, mens vi foer vild fra den gamle *Kongevei* og famlede efter hvad enten hang os for høit eller var ikke værdt at eie!